

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשָּׁבוּעַ חוֹקֵת תְּשַׁע"ט

אמנת ז'נווה, אמנה יהודית?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

יחסי צאצאיו של יעקב-ישראל עם צאצאי עשיו-אדום העסיקו את עם ישראל מאז לידתם ועד ימינו אלה, זאת כיוון שחז"ל זיהו את רומא עם אדום. (ביחסים אלה עסקנו בעבר בדברינו [לפרשת לך לך תשס"ט](#), בפרשת חקת תשע"א, וכן [בפרשת חוקת תשע"ז](#)). כך נקשר חורבן בית שני, בהקשר של המאבק בין האחים וממילא גם הגלות הארוכה, שלראשונה בתולדות עם ישראל ניתן לראות באופק את סופה, קשורה לכך. ננסה בדברינו למצוא את הקשר גם לחורבן בית ראשון ולגלות בבל.

מימי דוד המלך ועד לימי יהושפט, מואב ואדום היו ממלכות שהיו כפופות לעם ישראל (אחרי פילוג הממלכה, מואב הצפונית שילמה מס לישראל ואדום הדרומית שילמה מס ליהודה). בימי יהורם בן יהושפט חלה הדרדרות רוחנית קשה בממלכת יהודה והעונש לא אחר לבוא: "בְּיָמָיו פָּשַׁע אֲדוֹם מִתַּחַת יַד יְהוּדָה וַיִּמְלְכוּ עֲלֵיהֶם מְלָךְ" (מלכים ב' ח' כ).

שנים רבות מאוחר יותר, לאחר נפילה רוחנית קשה ביותר, זכתה ממלכת יהודה למלך צדיק, אמציה. חז"ל לימדונו כי אביו של הנביא ישעיהו, אמוץ היה אחיו של אמציה מלך יהודה. וז"ל: "וּאִרְ לוי: דבר זה מסורת בידינו מאבותינו: אמוץ ואמציה אחים הוו" (מסכת מגילה דף י ע"ב).

אמציה החליט להחזיר עטרה ליושנה ולצאת למלחמה כנגד אדום, אולי כדי להבטיח את המשך הנבואה שקיבלה רבקה אמנו: "וְיֵלְאֵם מְלֹאֵם יִצְמָךְ וְרַב יַעֲבֹד צְעִיר" (בראשית כ"ה כג). לפני היציאה לקרב, הקשיב אמציה להדרכה הנבואית שקיבל מאחיו אמוץ (עיינו דבה"ב כ"ה ז-י, וברד"ק שם).

נצחונו של אמציה בקרב כנגד האדומים היה מרשים. כך מתאר אותו הנביא: "וְאֶמְצִיָּהוּ הִתְחַזַּק וַיִּנְהַג אֶת עַמּוֹ וַיִּלָּךְ גֵּיא הַמֶּלֶח וַיִּף אֶת בְּנֵי שְׁעִיר עֲשָׂרַת אֲלָפִים: וְעֲשָׂרַת אֲלָפִים חַיִּים שָׁבוּ בְנֵי יְהוּדָה... (שם יא-יב). לצערנו הרב, יחסו של אמציה לשבויים היה איום ונורא: "וַיִּשְׁלִיכוּם מֵרֹאשׁ הַסֶּלַע וְכֻלָּם נִבְקְעוּ" (שם יב).

התוצאה הייתה הדרדרות מהירה: א. ישראל הכו ביהודה (שם יג) ב. אמציה הקטיר לאילי שער (שם יד) ג. אמציה איים לפגע באחיו הנביא, אמוץ (שם טז) ד. אמציה יזם מלחמת אחים כנגד ממלכת ישראל (שם יז ה). ירושלים הושפלה בידי יואש מלך ישראל (שם כג-כד). בבחינת עבירה גוררת עבירה (עיינו בספרי 'צפנת ישעיהו עמודים 12-13 ובהערות שם).

חז"ל תלו גם את חורבן בית ראשון וגלות בבל, בחטא כנגד השבויים האדומים. וז"ל המדרש: "ויביאום לראש הסלע וישליכום וכולם נבקעו, באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא אלו עושין כאן יגלו, כיון שחטאו גלו וכיון שגלו התחיל ירמיה מקונן עליהם איכה" (איכה רבה (וילנא) פתיחות יד).

המסר לדורות - הקב"ה שונא מעשי אכזריות. המסר לדורנו - צבא הנלחם באויבו תוך שמירה על כללי המוסר, זוכה לסייעתא דשמיא.

אלפי שנים קודם שנכתבה אמנת ז'נווה, אסרה התורה פגיעה באויב שנלקח בשבי. עלינו להיות גאים בכך שמורשת עם ישראל מהווה אור לגוים מימים ימימה ושצה"ל הינו הצבא המוסרי ביותר בעולם.

לעיין ר' אליהו כרמל ז"ל נלביע ח' באייר תשע"ו	לעיין הרב ישראל רוזן זצ"ל נלביע י"ג בחשוון תשע"ח	לעיין ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד	לעיין מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלביע י' בתמוז תשע"ד	לעיין הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט
לעיין הרב שלמה מרזל ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י' באייר תשע"א	לעיין הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע ט' בתשרי תשע"ו	לעיין דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלביע כ"ח באייר	לעיין גב' אסתר שמש ע"ה נלביע כ' באב תשע"ז	לעיין מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י"ז בסיוון תשע"ד
לעיין אברהם קליין ז"ל, נלביע בל"ג בעומר תשע"ט לעיין גב' לוריין הופמן ז"ל לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

דין תורה שבין מזמין עבודה למפקח בנייה וקבלן שאחד מהם מוסלמי

'ארץ חמדה גזית' עפרה / כסלו תשע"ח / תיק 75104

דיינים: הרב חיים בלוך, הרב עדו רכניץ, הרב משה חביב

המקרה בקצרה:

תובע 1 הוא מפקח בנייה, תובע 2 הוא קבלן מוסלמי שביצע עבודת שיפוצים בבית הנתבעת, הנתבעת ביקשה להפסיק את עבודתו בגלל שהיו לה טענות על עבודתו. בין הצדדים היו טענות שונות, בית הדין קבע בהחלטה קודמת, כי החלטת הנתבעת לסלק את הקבלן היא מוצדקת, בית הדין הזמין מומחה לתמחר את הליקויים.

פסק הדין: הדין החל על יהודי ולא-יהודי בבית דין של תורה הוא שווה. במקרה זה, תובע 1 חייב לנתבעת 4,420 ₪, שני התובעים ישלמו 4,351 ₪ עבור ליקויי בנייה. ובנוסף ישלמו 5,875 ₪ עבור הוצאות משפט.

נימוקים בקצרה:

א. דין בין שני אנשים שאחד מהם אינו יהודי

הרמב"ם (מלכים י, יב) כתב שגר תושב נידון בבית דין של תורה על פי "דיניהם" של הגוים. נראה שכוונתו שדנים על פי דינים שהגויים מחוקקים לעצמם (עפ"י רמב"ן בראשית לד, יג). למרות זאת הרמ"א (שו"ת י) כתב שהגויים צריכים לקבל על עצמם את דיני התורה וכך יש לדון אותם.

התשב"ץ (ג, ו) כתב שבכל מקרה של מחלוקת כספית בין יהודי לגוי יש לקיים את הדיון בבית דין של תורה ללא קשר לדין החל על הצדדים

המאירי (בבא קמא לו, ב) חידש שדין גוי שנוהג בפועל על פי שבע מצוות בני נוח שווה לדין גר תושב. ממילא, למרות שכיום לא ניתן לקבל גר תושב, בכל זאת יש להתייחס למוסלמים כאל גר תושב.

למרות כל האמור, לפי דברי הפוסקים, במקרה ששני הצדדים רוצים לדון בדין ישראל, דנים כדין תורה. בית הדין קבע שהסכמת מוסלמי להתדיין בבית דין של תורה מהווה הסכמה מכללא להתדיין על פי דין תורה, ובלבד שלא תהיה כל אפליה כנגדו, ולכן כך דן בית הדין.

ב. העדפת מומחה בית דין על פני מומחה מטעם אחד הצדדים

הנתבעת טענה שלמומחה בית הדין אין את המומחיות המתאימה להעריך את הנזקים, ויש להעדיף את המומחה מטעמה. אולם, העמדה ההלכתית היא שתשלום של צד מסוים לאדם על מנת שיעיד פוגע באמינות העד (רמ"א חו"מ לד, יח). פסיקה זו תקפה גם כאשר לטענת הנתבעת הדו"ח שהגיש המומחה מטעמה נראה מקצועי יותר.

ג. אחריות קבלן לנזק שנגרם על ידי פועל מטעמו

לכיריים של הנתבעת נגרם נזק על ידי פועל שהוזמן על ידי הקבלן (תובע 2). אמנם, באופן עקרוני, המזיק חייב לשלם (רמב"ם חובל ומזיק א, יא), אולם, במקרה זה החוק (סעיף 13 לפקודת הנוזיקין) קובע כי למעסיק יש אחריות לנזק שגרם עובד שלו. אם המעשה נעשה תוך כדי עבודתו, לדעת בית הדין זהו מנהג המדינה, ובייחוד במקרה זה.

ד. פיצוי על איחור במסירת הבית המשופץ

הנתבעת דרשה 10,000 ₪ עבור האיחור בסיום העבודה, וכמו כן 2800 עבור חודש שכירות של יחידת המשנה שהשכרתה התעכבה עקב האיחור בסיום העבודה.

בהלכה ישנה מחלוקת לגבי פיצוי על מניעת רווח (ראו פס"ד ארץ חמדה גזית 70072) יש פוסקים הסוברים שיש לחייב במקרה שבו מדובר על מניעת רווח ברור. בית הדין מקבל את התביעה לאובדן חצי חודש השכרה בסך 1400 ₪ כיון שמדובר באובדן רווח ברור.

ה. אחריות המפקח לחובותיו של הקבלן

במקרה שלנו, המפקח (תובע 1) טען שהוא היה עובד של הנתבעת ואינו אחראי למעשיו של הקבלן (תובע 2). אולם, כיוון שהוא עבד כשותפו של הקבלן, יש להתייחס אליו כערב לחוב הקבלן (ראו עוד: פס"ד ארץ חמדה גזית 76052 סעיף 11, ובפס"ד 71082).

למעבר לפסק הדין

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד			

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין המשאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ז)

אוסטרליה
Australia
שבט, תשס"ז

פדיון הבן לוולד של בת כהן שהופרתה מתרומת זרע נכרי

השאלה

ברשותכם, אשים לפני כבודכם שאלה באיש שאין לו זרע, ואשתו סמכה על המתירים להיכנס להריון באמצעות הפריה מלאכותית מזרע של נוכרי. האשה, בת כהן, עומדת ללדת בן, ושואלת אם יש חיוב לפדות את בנה, היות שבת כהן שנבעלה לגוי מתחלת וחייבת לפדות את בנה. האם האשה נשארת בקדושת בת כהן ואינה מתחלת בנסיבות של הפריה מלאכותית, ומשום כך אין חובה לפדות את בנה? ופונה אני לכת"ר לשמוע את דעתכם: א. האם הבן חייב בפדיון? ב. אם הוא חייב – מי חייב לפדותו, היות שבעל אמו אינו אביו? האם בית דין של שלושה הדיוטות רשאי לפדות את הבן, כדי לא לגרום עגמת נפש להורים?

התשובה

א. בת כהן אינה מתחלת אלא בביאה, ולא בהזרעה, ולכן האם בכשרותה, והילד פטור מפדיון.¹
ב. בית דין יכול לפדות קטן במקום הצורך.²

¹ הגרש"ז אויערבך ב"נעם" (א עמ' קסה אות ד), וכן ב"מנחת שלמה" (ג סי' צח אות י). עיינו ב"במראה הבזק" (ג תשובה קכז).
² עיינו בשו"ת "במראה הבזק" (ב תשובה סט).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך info@eretzhemdah.org

חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.

בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
יהודה בן חיה אסתר	ניר רפאל בן רחל ברכה	רפאל יצחק בן חנה
דוד חיים בן רסה Rassa	יצחק אייזיק בן חיה אסתר	מאיר בן דינה ציפורה
יוסף בן רחל חלילי	יאיר מנחם בן יהודית חנה	נתנאל אילן בן שיינא ציפורה
נתנאל בן שרה זהבה	רפאל ישי בן צפורה פייגא	יוסף (יוסי) בן חנה
יוסף בן סרח	רועי משה אלחנן בן ג'ינה ד'ב'ה	שרה בת שולמית
נעמי בת אסתר	דוד חיים בן סרח	אליעזר יוסף בן חנה ליבא
רבקה רינה בת גרונה נתנה	מאירה בת אסתר	יפה בת רחל יענטע
ברכה בת מרים רחל	ליליאן בת פורטונה	נחמה צביה בת שושנה בריינא
איילת חן בת שולמית	רוחמה רחל בת שושנה	חנה שרה בת שושנה הינדה יהודית
	בתוך שאר חולי עם ישראל	